

Občinski odbornik B. Brezigar v pismu tržaškemu županu**»OMIKANEGA SOŽITJA NI MOČ
GRADITI SAMO Z BESEDAMI«**

Na predlog odbornika Bojana Brezigarja, ki začasno vodi devinsko - nabrežinsko občinsko upravo, je občinski odbor sklenil, naj se ob pokrajinski cesti Opčine - Sosljan, tik pred Križem odstrani napisna tabla samo z italijanskim imenom vasi. Tablo je dala postaviti tržaška občinska uprava na ozemlju, ki spada pod nabrežinsko občino. Občinski odbor v Nabrežini je sklenil postaviti novo, dvojezično tablo. Odbornik Brezigar pa je ob tej priložnosti naslovil na tržaškega župana pismo, ki zaradi njegove vsebine zasluži, da je z njim seznanjena širša javnost. Zato pismo odbornika Brezigarja objavljamo v celoti.

(Ured.)

Dragi župan dr. Franco Richetti,

pišem Ti v zvezi z novimi, samo italijanskimi cestnimi znaki, ki jih je tržaška občina pred kratkim namestila pred številne vasi, ki jih večji del naseljujejo Slovenci, da bi izrazil svoje začudenje nad pomanjkanjem občutljivosti glede tako aktualnega vprašanja, ki ga prebivalstvo močno občuti.

Mislil namreč, da nihče ne more oporekati dvojezičnim cestnim znakom v teh vaseh; kontestacije se lahko kvečjemu nanašajo na mesto Trst in področja, kjer — tako pravijo — je številčnost slovenske manjšine manjša ali nerelevantna. V tej »šok terapiji« zasledim torej bistveno pomanjkanje politične senzibilnosti, ki je nasprotno označevala druge občinske in pokrajinske uprave, na primer tiste, ki sta jim načelovala župan Spaccini in predsednik Zanetti, ki sta uvedla, na žalost samo na Krasu, dvojezično signalizacijo.

Vendar, boš lahko pravilno pripomnil, kaj ima opraviti devinsko-nabrežinska občina z odločitvijo tržaške občine? Občino Devin - Nabrežina odločitev zadeva, kajti Križ je razdeljen na tri občine, med temi tudi našo, ki jo v tej prehodni politični fazi predstavljam. Vas je do vojne časa sestavljalo skoraj v celoti samo slovensko prebivalstvo in tudi danes so Slovenci številni in izrazito aktivni, tu so otroški vrtec, osnovna in srednja šola s slovenskim učnim jezikom, tu delujejo številna kulturna in športna društva. Vas je dala svobodi in demokraciji velik prispevek: 72 prebivalcev je trpelo v fašističnih zaporih, 168 je bilo partizanov, večina v jugoslovanski osvobodilni vojski, nekaj pa tudi v italijanskih enotah, 22 jih je bilo deportiranih v uničevalna nemška taborišča, 37 ranjenih, od katerih so ostali mnogi invalidi. In nenazadnje tisti, ki so darovali življenje: vsega 65 vaščanov,

večina jih je padla na bojnem polju, med temi mnogi mladi, nekateri samo 17 let stari; a tudi mrtvi v koncentracijskih taboriščih; tudi vojak slavne divizije Acqui, ki so jo Nemci pokončili na otoku Kefallenia. Tri srebrna odlikovanja za hrabrost.

Vsi ti borci za svobodo so bili Slovenci. Menim, da tudi zaradi skromne oddolžitve njihovega spomina (mimo interpretacije londonskega memoranduma) ne bi bilo odveč nastavitvi ob poitalijančenem imenu vasi tudi originalen slovenski naziv.

Kot rečeno, je Križ vas, ki si jo delimo tri občine. Uprava, ki jo predstavljaš, je namestila dva cestna znaka (res je, s tem je zamenjala druge pomazane, vendar mislim, da to ne spreminja bistva); enega na svojem teritoriju, drugega na teritoriju devinsko-nabrežinske občine. Obvestiti

Te hočem, da sem dal odstraniti cestni znak v naši občini in da bom danes predlagal odboru, naj odobri postavitev dvojezičnega napisa. Vabim Te, da narediš isto s cestnim znakom, ki stoji v občini, katero predstavljaš. Brez vsakršne napih-njenosti smatram, da civilnega sožitja med prebivalstvom ni moč graditi samo z besedami in vedno na račun šibkejših. Cestni znaki niso samo zunanji aspekt, so tudi znak volje, da smo mi, javni upravitelji pobudniki in jamčimo za to sožitje, ker hočemo, da živi naše prebivalstvo v miru in prijateljstvu, brez prevlade enega nad drugim — termina, ki je drugim všeč, za katerega pa menim, da ga gre uporabiti tudi v nasprotni smeri.

S spoštovanjem

BOJAN BREZIGAR

Nabrežina, 10.9.1984

**Napoved srečanja med Reaganom
in Gromikom vzbuja pričakovanje**

Sovjetski zunanji minister Andrej Gromiko se bo ob otvoritvi zasedanja generalne skupščine Organizacije Združenih narodov 26. septembra sestal s svojim ameriškim kolegom Shultzem, dva dni pozneje pa ga bo sprejel sam ameriški predsednik Ronald Reagan. Vest je v torek potrdila Bela hiša, ki je pojasnila, da bo do sestanka med Reaganom in Gromikom prišlo na povabilo ameriškega predsednika, in da se bodo na njem lotili široke pahljače vprašanj, ki zadevajo odnose med velesilama in splošni svetovni politični položaj.

Da se šef sovjetske diplomacije na robu zasedanja generalne skupščine OZN v New Yorku sreča z ameriškim voditelji, ni nič neobičajnega. Kljub temu pa politični opazovalci pripisujejo napovedanemu sestanku velik pomen, in to iz več razlogov. Odnosi med velesilama so se namreč od konca lanskega leta, ko je SZ zapustila ženevska pogajanja o jedrskih raketah na velik in srednji domet, samo še slabšali in zdrknili, kot je v zadnjih dneh sovjetska agencija TASS večkrat ponovila, na »najnižjo točko«, ki meji že na »katastrofo«. To se je na neki način odražalo tudi v vetu Moskve, da bi vzhodnonemški partijski in državni voditelj Erich Honecker ter bolgarski prvak Todor Živkov obiskala Zahodno Nemčijo ko-

nec tega meseca. Poleg tega pa preseneča tudi, da se bosta Gromiko in Reagan srečala takorekoč na predvečer predsedniških volitev v ZDA, ki bodo novembra. Doslej je prevladoval vtis, da Sovjeti ne bodo omehčali svojih togih stališč v mednarodni politiki vsaj do izvolitve novega ameriškega predsednika v upanju, da se bo Reagan odselil iz Bele hiše. Zdaj pa so se stvari tako obrnile, da med drugim Walter Mondale ne bo mogel več očitati Reaganu v volilni kampanji, kot je doslej, da ni zmožen preprostega sestanka s sovjetskimi voditelji.

Po splošni oceni je treba ta nekoliko nepričakovani razvoj dogodkov pripisati dejstvu, da so se v Kremlju sprijaznili s skoraj gotovo Reaganovo potrditvijo in da bodo zatorej mogoče skušali obnoviti odnose z nasprotnim taborom na nekoliko bolj realistični osnovi. Preokret v sovjetski politiki, če je do njega res prišlo, bi utegnila potrditi tudi nekatera druga, sicer težko razberljiva znamenja, ki prihajajo iz Moskve. V tej zvezi je treba najprej omeniti, da so 6. septembra nepričakovano in iz nepojasnjenih razlogov odstavili dosedanjega načelnika generalštaba sovjetske vojske maršala Nikolaja Orgakova, ki je ve-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 16. septembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Uhač in njegova družina« (Branka Jurca - Ivan Bužičan), RO; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 »Toč ali kabaret za pasje dni«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Kulturna srečanja; 15.00 Na počitnicah; 16.00 Turizem; 17.00 Sport in glasba; 18.00 Georges Feydeau: »Motel svobodne izmenjave«, komedija; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 17. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.20 Trim za vsakogar; 9.00 Otroški kotichek; 9.40 Film; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert Simfonikov RTV Ljubljana; 11.35 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Tone Partljič: »Volk na madridskih ulicah«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Ženski zbor iz Rude; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Tri slovenske sestre: 130 let Družbe sv. Mohorja; 16.00 Plesna ura sede; 17.00 Kratka poročila; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 18. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.20 Turizem; 8.45 Konjiček za vsakogar; 9.10 Zdravniški nasveti; 9.40 Niti življenja; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Tone Partljič: »Volk na madridskih ulicah«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Tri slovenske sestre: 130 let Družbe sv. Mohorja; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Naši posnetki v živo; 17.00 Kratka poročila; 18.00 Anton Pavlovič Čehov: »Labodji spev«, dramatska študija v enem dejanju; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 19. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.20 Trim za vsakogar; 8.45 Domače živali; 9.15 Iz našega vsakdana; 9.45 Pesniki; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Rima; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Tone Partljič: »Volk na madridskih ulicah«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mladinski zbor Glasbene matice, ki ga vodi Stojan Kuret; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Tri slovenske sestre: 130 let Družbe sv. Mohorja; 16.00 Folklor narodov Jugoslavije; 17.00 Kratka poročila; 18.00 »Trst by night«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 20. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.20 Turizem; 8.45 Konjiček za vsakogar; 9.10 Zdravniški nasveti; 9.40 Črtica; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Alojz Rebula: »Duh Velikih jezer«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Tri slovenske sestre: 130 let Družbe sv. Mohorja; 16.00 Festival slovenske popevke v Trstu v letih 1963/64; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Viktor Parma: Ksenija, operna enodejanka; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 21. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.20 Trim za vsakogar; 8.45 Domače živali; 9.10 Po poteh Ludwiga II.; 9.40 Slovenska poezija skozi stoletja; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Orglar Hubert Bergant in Slovenski trobilni kvartet; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Roman v nadaljevanjih: Alojz Rebula: »Duh Velikih jezer«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zbor »Tone Tomšič« iz Ljubljane; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Tri slovenske sestre: 130 let Družbe sv. Mohorja; 16.00 Plesna ura sede; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album: nabožna glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 22. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 9.00 Otroški kotichek; 9.40 Na ekranu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert; 11.30 Ivan Trinko ob 120-letnici rojstva; 12.15 Na počitnicah; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gramade po gorah gore; 15.00 Diskorama; 16.00 Po svetu sem in tja; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 »Toč ali kabaret za pasje dni«; 19.00 Radijski dnevnik.

Imamo vso pravico, da protestiramo...<

Predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Franc Šetinc je v nedeljo, 9. t.m., govoril na srečanju planincev na Gorjancih, na katerem so proslavili 70-letnico ustanovitve planinskega društva Novo mesto. V svojem govoru je Šetinc omenil tudi problematiko slovenske manjšine v Italiji in Avstriji in v tej zvezi dejal: »Že 12. avgusta sem rekel, da smo zaskrbljeni zaradi aktivnosti desničarskih sil v Avstriji in Italiji. Referendum, ki naj prisili Slovence v geto, mazaške akcije, oskrunjenje partizanskih spomenikov in slovenskih napisov, postavljanje novih napisov v slovenskih vaseh tržaške pokrajine samo v italijanščini in še marsikaj drugega

je nekaj, kar gotovo ni v čast tema državam, ki želita biti kulturni, demokratični in sodobni. Kot da živimo nekje na jugu Afrike, le da smo tukaj vsi belokožci, eni, ki bi radi bili rasno večvredni, nekako vzvišeni nad Slovenci, ki jim pravijo Čuši ali pa kar slovenski gnoj, in drugi, ki bi se morali pustiti segnati v geto, v stanje za manjvredne ljudi, dokler ne bi postopno izgini-li kot manjšina. Pri nas, ki živimo v bratskem sožitju z vsemi manjšinami, ki jih obravnavamo kot enakopravne in katerih jezik in kulturo štejemo kot bogastvo naše skupne zakladnice, imamo vso pravico odločno protestirati proti nasilju nad Slovenci v Avstriji in Italiji«.

Število duhovnikov v svetu

Na svetu je čedalje manj katoliških duhovnikov. Od leta 1973 do leta 1982 se je število duhovnikov zmanjšalo za 5,6%. Pred 10 leti jih je bilo 433.089, konec leta 1982 pa jih je bilo 408.945. Tako izhaja iz podatkov, ki so jih te dni objavili v vatiškem tiskovnem uradu. V že omenjenem razdobju je zlasti občutno padlo število duhovnikov v Evropi. Leta 1972 jih je bilo 260.000, pred dvema letoma pa 239.000. Rahlo se je zvišalo število duhovnikov na ameriški celini, kjer pa je padlo število redovnikov. V letu 1982 je bilo skupno 5.957 duhovniških posvečenj, in sicer 192 več kot leta 1979, ko je bil dosežen zgodovinski minimum.

Še vedno pa je v duhovniških vrstah več primerov smrti na leto kot novih du-

hovniških posvečenj. Leta 1982 je umrlo 7 tisoč 115 duhovnikov, duhovniški stan pa je zapustilo 1.226 oseb. V zadnjih letih pa se je nekoliko zvišalo število semeniščnikov. Leta 1982 jih je bilo skupno 73.000, leta 1973 pa 63.795.

—o—

Konferenca v Stockholmu

V Stockholmu se je v torek, 11. t.m., začela nova konferenca o vprašanju razorožitve v Evropi. Gre za že tretje zasedanje, ki se ga udeležujejo predstavniki 35 držav. Voditelj ameriške delegacije James Goodby, ki je v letošnjem poletju obiskal Romunijo, Madžarsko in Vzhodno Evropo, je izjavil, kako upa, da bodo na konferenci dosegli glavni cilj, ki je utrditev miru in varnosti v Evropi.

V Moskvi pa niso optimisti, saj je glasnik sovjetskega zunanjega ministrstva izjavil, da je zaskrbljen za usodo tretjega zasedanja v Stockholmu. Po njegovem so vsega krivi predstavniki ameriške vlade in drugih držav Atlantske zveze, češ da so do zdaj povsem prezirali ključna vprašanja, katerih ureditev more zagotoviti uspeh konference v švedski prestolnici. Prezirali naj bi vprašanje medsebojnega zaupanja, varnosti in razorožitve.

NAPOVED SREČANJA
MED REAGANOM IN GROMIKOM
VZBUJA VELIKO PRIČAKOVANJE

■ nadaljevanje s 1. strani

ljal za predstavnika »trde linije«. Poleg tega je agencija TASS v zadnjih dneh večkrat obžalovala, da »prvič po več desetletjih niso v teku pogajanja o jedrskem orožju«. Od lanskega decembra do pred kratkim pa so v Moskvi take ugotovitve vedno povezovali s stališčem, da povratek k pogajalski mizi ni mogoč, dokler ne bo Atlantsko zavezništvo umaknilo evroraket.

Razmere v Libanonu so se zaostrole

Politične razmere v Libanonu so se znova zaostrole, napetost v državi pa se je povečala tudi zaradi izraelskega letalskega napada na neko palestinsko oporišče.

Ministra vlade narodne enotnosti, voditelj družov Jumblatt in voditelj šiitov Berri, sta ostro napadla vladu kot tako. Berri je celo napovedal, da ne bo več sodeloval pri sejah ministrskega sveta. Razpravljati je pripravljen le o položaju v južnem Libanonu, ki ga imajo zasedenega Izraelci. Ministrski predsednik Karame pa je sklical redno zasedanje.

Izraelci so v ponedeljek ponoči napadli palestinsko postojanko, v kateri so prištaši Abu Muse, torej Arafatovi nasprotniki. Naslednji dan so letala ponovno preletela postojanko. V Jeruzalemu trdijo, da je napad povzročil smrt voditelja palestinskega topništva na tistem področju — Abu Hassana.

V Tripoliju so se s sirskim posredovanjem končali boji med muslimanskima ločinama sunitov in alanitov. Pač pa so se jugovzhodno od Beiruta nadaljevali topovski spopadi med družji in falangisti.

V Bazovici so se spomnili štirih junakov

Prvi septembrski dnevi so priložnost, da se vsi, ki slovensko čutimo, spomnimo štirih junakov: Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča. Prva priložnost za javen spomin na štiri junake bazovske gmajne je bil v četrtek, 6. septembra, ko je Odbor za proslavo bazoviških žrtev položil vence na njihov spomenik na tržaškem pokopališču, zvečer pa je bila v bazovski cerkvi slovesna maša zadušnica. Štiri sveče so predstavljale žrtve izpred 54 let. Mašo sta darovala domači župnik Živec in župnik iz Stranj pri Kamniku Franc Gačnik, ki je med obredom tudi povedal nekaj misli. Po maši pa je zbranim vernikom spregovoril Ivo Jevnikar, ki je razvil misel, da so Slovenci in Hrvati, pod Italijo, bili med prvimi narodi Evrope, ki so trpeli iz narodnih razlogov. Poudaril je pomen enotnosti boja naše narodne skupnosti za osnovne narodne pravice. Skušal pa je tudi razčleniti vprašanje nasilja, oziroma miroljubnega upora. Svoj govor je zaključil z mislijo na bližajočo se obletnico Londonskega sporazuma, ki je lahko v opomin nam, a tudi našim sosedom.

Enotna proslava v spomin na bazoviške junake pa je bila v nedeljo popoldne pri spomeniku na bazovski gmajni. Svečanost se je začela s pozdravom Bazovke Saške Metlika, za njo pa je pri spomeniku, ob katerem je bila častna straža tabornikov in skavtov, spregovoril predstavnik Slovenske skupnosti Slokar, ki je med drugim rekel, da mora biti spominska svečanost priložnost, da se spomnimo tudi sedanjosti. Tako je opozoril na pereča vprašanja razlašanja slovenske zemlje in na dejstvo, da je vedno manj slovenskih otrok, kar se že krepko pozna, v naših šolah. Nekaj konkretnega pa bomo dosegli — tako se je razvijala Slokarjeva misel — če bomo znali enotneje nastopati, kot je to dokazala goriška enotna manifestacija.

Sledil je govor Uga Polija, ki je nastopil v imenu VZPI-ANPI. Tudi ta se je spomnil na majsko manifestacijo na goriškem Travniku. Poudaril pa je tudi pomen kulture sožitja, ki je ni mogoče doseči brez vzajemnega spoznavanja in spoštovanja. V

Legalna in sončna ura

Čez 20 dni bo treba pomakniti kazalce na uri za eno uro nazaj, saj se bo ponovno začela sončna ura in bo konec sedanji, tako imenovani legalni uri. Večina evropskih držav na Zahodu se je bila odločila za uvedbo legalne ure, ki se bo končala v nedeljo, 30. septembra ob tretji uri zjutraj.

Predstavniki evropskih držav pa so se medtem že dogovorili, da bodo tudi prihodnje leto v svojih državah uvedli legalno uro. Ta se bo začela 31. marca ob dveh zjutraj in se bo končala v noči med soboto 28. in nedeljo 29. septembra. Prihodnje leto bo torej legalna ura trajala skupno 182 dni. Medtem pa se že pogovarjajo o možnosti, da bi se leta 1986 legalna ura še bolj uveljavila v smislu, da bi trajala dalj časa. Nekateri namreč menijo, da bi se legalna ura lahko končala v mesecu oktobru, in ne v septembru kot doslej.

imenu Odbora za proslavo bazoviških junakov pa je na koncu spregovoril še Odo Kallan. Ta je v svojem posegu predvsem opozoril na vrednote, ki jih predstavljajo podobne spominske svečanosti. Opozoril je, da se po 54 letih smrti Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča še niso uresničili cilji in vrednote, ki so bili sveti štirim junakom. Njihovo dediščino moramo zato sami razvijati in se zanjo boriti.

—o—

KRAS, NARAVA IN ČLOVEK

Kraška gorska skupnost je razpisala nagrajni natečaj »Kras, narava in človek«. Z njim želi prispevati k boljšemu znanstvenemu spoznavanju Krasa in njegovih kulturnih, zgodovinskih ter krajinskih vrednot. Udeležijo se ga lahko italijanski državljani s strokovnimi deli v slovenščini ali italijanščini, ki so bila izdana med prvim januarjem 1983 in zadnjim januarjem 1985. Lahko gre tudi za skupinska dela. Oddati jih je treba do 31. januarja 1985. Nagrada za delo, ki ga bo posebna komisija izbrala za najboljše, znaša poldrugi milijon lir.

Vtisi z izleta »Fantov izpod Grmade«

• Druga septembrska nedelja se je napovedovala oblačna. Avtobus pa se je vseeno počasi polnil s člani in družinami »Fantov izpod Grmade«, ki so se v veselem vzdušju odpravljali na izlet.

• Odkar so odprti avtocesto Razdrto - Ljubljana, se nismo več vozili po stari cesti, vsaj od Postojne dalje ne. Kljub ovinkom in nekoliko slabemu cestišču pa je na avtobusu veselo. Pri harmoniki se vrstijo Andrej Kralj, ki prime za »bombardino«, ko vlečeta meh Mitja Terčon ali Herman Antonič. Drugi godci, Ivo Kralj, Mirko in Mitja Pernarčič, danes počivajo.

• Med ogledom idrijskega gradu nam je prijazna spremljevalka orisala zgodovino in veliko zanimivosti o idrijskem rudniku. Med drugim, da je nekaj časa pod Avstrijo proizvodnja rudnika predstavljala sama 6 do 7 odstotkov vsega dohodka monarhije, ki je zato tudi veliko vlaga vanj. Največji razmah v tem stoletju pa je rudnik imel v dobi vietnamske vojne, ko so Američani kupovali vse živo srebro, kar ga je bilo na svetovnem trgu. Uporabljali so ga namreč pri izdelovanju eksploziva. Da se je delo v rudniku, po nekajletnem premoru, spet obnovilo, da pa ni veliko dohodka, ker sta tako Kitajska kot ZDA zaradi boljše tehnologije veliko bolj kompetitivne.

• Pred kosilom v Nebesih — visoko ime za zemsko opravilo — predvsem ženske obžalujejo, da je bila zaprta razstava idrijskih čipk. Kosilo pa je tudi priložnost, da po njem zapojemo nekaj pesmi, v slovo Idriji.

• Kaj zmore televizija. Otroci, ki bodo komaj v četrtek prvič stopili čez šolski prag, se sproščeno in z bogatim izrazoslovjem pogovarjajo z našim prijaznim šoferjem o njegovi »čudovitosti« uri, ki zmore še veliko drugih stvari poleg prvenstvene, da kaže uro.

• Ta isti šofer — Furlan — se je na svojih

JADRANSKI ZAVOD

V ponedeljek, 10. t.m., se je začelo novo šolsko leto Zavoda Združenega sveta v Devinu. Letos je vpisanih 100 gojencev v prvi letnik, 90 pa v drugega. Zastopanih je 50 držav. Uradni začetek novega šolskega leta bo 29. oktobra v Verdijevem gledališču v Trstu. Napovedana je prisotnost britanskega prestolonaslednika Karla, ki je predsednik mednarodnega odbora zavodov Združenega sveta.

SINDIKATI IN ČILE

Ob 11. obletnici državnega udara v Čilu so sindikalne organizacije CGIL, CISL in UIL objavile skupno izjavo, ki med drugim poziva italijanske delavce, naj izkažejo čilskemu ljudstvu vso svojo vzajemnost. Čilsko ljudstvo mora v teh dneh, poudarja izjava, plačati velik davek v svojem boju za demokracijo in svobodo. Italijanski delavci so v torek dali duška obsodbi čilske diktature z zborovanji, ki so jih priredili pred čilskimi diplomatskimi predstavništvi

ŠOLSKI ZDRAVNIKI

Tržaška krajevna zdravstvena enota vabi zdravnike, ki se zanimajo za šolsko medicino, da vložijo prošnje do poldneva 15. septembra. Zdravstvena ustanova išče namreč pet zdravnikov za obdobje od 1. oktobra do 31. maja 1985. Kot šolski zdravniki bi opravljali po dve uri službe dnevno od ponedeljka do petka.

delovnih potovanjih spoznal s Slovenci, tako da obvlada nekaj besed in osebno pozna in ceni igralce Jadrana. Zna pa še marsikaj drugega, saj z izletniki rad stopi pogledat razne zanimivosti. Tako da mu razlagamo ne samo idrijske zanimivosti, ampak tudi zgodovino bolnice Franja, ki si jo ogledamo popoldne, in dogodke v Cerknem, kjer je neki naš pevec sam pomagal nositi mrtve udeležence partijske šole. Pred odhodom iz Cerknega, ki nam je dalo veliko znamenitih mož, Jereba, Sedeja idr., še kratek klepet z možaki na trgu in že pojemo po cesti ob Idriji proti Mostu na Soči.

• Starodavna naselbina. Čudovit pogled na umetno jezero in že nekateri stopamo do cerkve Sv. Lucije. Pred kratkim obnovljena cerkev nas sprejme s čudovitimi slikami Toneta Kralja, ki je za to cerkev upodobil življenje Sv. Lucije in naredil tudi čudovit križev pot, sam opravil vse kiparsko delo in tudi arhitektonsko uredil notranjost, tako da je danes res zelo zbran in skluden bogoslužni prostor. Od cerkve pa do spomenika pisatelju Ivanu Preglju, rojenem prav v tem kraju, je samo nekaj minut hoda. Čudovito izbran prostor, ki pisatelju Tolminske odpira pogled na to deželico. Obiskovalec pa se v takem okolju obvezno spomni, da je Pregelj ob Tolmincih, Matkovi Tini in Plebannusu Johannesu napisal še marsikaj drugega — odličnega.

• Tudi večerjali smo na Mostu na Soči in spet sta bila na vrsti harmonika in petje. Ob mizah pa je pogovor že tekal o letošnjem delovanju zbora, nastopih in drugih prireditvah. Vožnja po Soški dolini proti domu je bila dobra priložnost za osvežitev železnega repertoarja Fantov izpod Grmade.

• Za slovo pa je nekdo še ugotovil: »Fantje, še bo lušno! Vidimo se v torek na vajah.«

M. T.

Kmetijski dnevi v Boljuncu

Konec tega tedna (v petek, 14. t.m.) se bodo v Boljuncu začeli letošnji kmetijski dnevi, ki jih prirejajo občine Dolina, Trst, Milje, Devin-Nabrežina, Zgonik in Repentabor, pod pokroviteljstvom dežele Furlanije - Julijske krajine, Kraške gorske skupnosti, tržaške pokrajine in tržaške trgovinske zbornice.

Kmetijski dnevi se bodo pravzaprav začeli že v četrtek z bogatim kulturnim sporedom in dobro založenimi kioski. Prava otvoritev pa bo v petek v Kulturnem domu »F. Prešeren« v Boljuncu z okroglo mi-

zo na temo »Mešane kmetije v tržaški pokrajini - Realnost in razvoj«. Gre za problem priložnostnega kmetijskega dela, ki ga ljudje opravljajo ob svojem rednem delu v tovarnah ali drugje. Popoldne pa bo uradna otvoritev novega združnega hleva zadruga »Dolga Krona« na istoimenskem hribu. Zvečer bo v Boljuncu predavanje o užitnih gobah na Krasu, zvečer pa bo poskrbljeno za zabavo.

Sobota je namenjena razstavi živine. Ob 10. uri bo tudi dražba brejih junic. Popoldne bodo strokovnjaki ocenjevali grozdje, čemur bo sledil koncert Pihalnega orkestra Breg. Zvečer bodo udeleženci lahko prisluhnili pogovorom ob okrogli mizi na temo »Pomembnost sira v človekovi prehrani«. Tudi v nedeljo si bodo ljudje lahko ogledali razstave, ki jih prirejajo organizatorji. Ne gre samo za razstavo živine, ampak tudi prašičkov, perutnine, zajcev, raznih kmetijskih pripomočkov, medu in čebelarskega orodja; na sporedu je dalje razstava sadja in zelenjave, razstava grozdja, cvetja, strokovnih publikacij in nagačene divjadi. Svoje izdelke bo razstavljala tudi Kraška mlekarina; razstavljenе bodo

gobe in domače olje, ob tem pa bo tudi etnografska razstava.

Popoldne bo izvedenec ocenjeval razstavljeno govedo, sledil bo koncert godbe na pihala iz Kočevja, ob 18. uri pa bo na vrsti nagrajevanje. Kmetijski dnevi se bodo zaključili v ponedeljek. Zjutraj bodo prišli na ogled razstave učenci raznih šol, zvečer pa bo na vrsti predavanje o prašičereji.

—o—

MARJANSKI SHOD NA OPČINAH

Tudi letos je bil v nedeljo, 9. septembra, na Opčinah tradicionalni Marijanski shod, ki je bil že 36. po vrstnem redu. Kot je tradicija, je bila ob tej priložnosti procesija po vasi, tako da je množica vernikov šla za kipom fatimske Marije.

Sledila je maša na prostem za cerkvijo. Maševal je škofov vikar Lojze Škerl, ob njem so bili še drugi duhovniki, priložnostno misel pa je razvil Franc Gačnik iz Slovenije. Petje je vodil Dušan Jakomin.

Franc Gačnik se je v svoji pridigi spomnil predvsem dejstva, da je letošnje leto na Slovenskem posvečeno duhovniškim poklicem. Na shodu, ki je kljub nestanovitnemu vremenu privabil lepo število vernikov, so aktivno sodelovali tudi skavti in skavtinje.

Seminar za šolnike na Tržaškem

Kot smo že poročali, se v teh predšolskih dneh zaključuje letošnji seminar za slovenske šolnike na Tržaškem. Predavanja za učno osebje raznih stopenj naših šol so se začela že prejšnji teden, v torek, 11. t.m., pa je bila v veliki dvorani Kulturnega doma v Trstu tudi uradna otvoritev seminarja, ob prisotnosti političnih in šolskih oblasti. Letošnji seminar za šolnike je 20. po vrsti in zato jubilejni. Tudi letos ga je priredilo tržaško šolsko skrbništvo v sodelovanju z Republiškim komitejem za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije.

Na uradni otvoritveni slovesnosti seminarja je uvodoma govoril pesnik in prevajalec Ciril Zlobec, doma iz Ponikev na Krasu, o slovenski knjigi doma in v svetu. Sledili so priložnostni nagovori, za sklep pa je nastopil Koroški oktet, ki je zapel nekaj pesmi iz svojega bogatega repertoarja.

Vsa predavanja, ki so jih letos priredili, so bila na zelo visoki ravni, kar je seveda tudi vzbudilo potrebno pozornost pri šolnikih, ki so bili prisotni na predavanjih. Seminar je torej bil priložnost ne samo, da so poglobili svoje strokovno znanje, ampak tudi za izmenjavo mnenj o pedagoških in drugih ključnih vprašanjih slovenske šole.

Vejna - Barbana, dve verski slovesnosti

Na Vejni je bila v nedeljo pomembna verska slovesnost. S slovesnim obredom so namreč počastili 25-letnico posvečenja Italije Materi božji. Slovesni obred je vodil kardinal Sebastiano Baggio, ob njem pa so stali še številni škofi. Somaševali so tržaški škof Bellomi, škofi in pomožni škofi iz Gorice, Vidma, Vittoria Veneta, Ogleja, Vicenze, Catanie in Novare; slovensko Cerkev je predstavljala ljubljanski pomožni škof Lenič, avstrijsko pa škof iz Linza Aichern.

Svetišče na Vejni je s to slovesnostjo dobilo, tudi po želji svetega očeta Janeza

Pavla II., dimenzijo kraja, ki predstavlja stičišče med narodi in verniki, med Vzhodom in Zahodom. Pismo, ki ga je pred dnevi poslal papež tržaškemu škofu Bellomiju, je pred začetkom slovesnosti prebral duhovnik Lojze Zupančič. Med mašo pa je spregovoril tudi tržaški škof. Ustavil se je predvsem pri papeževi poslanici in razvil misel, da je Trst po svoji zgodovini in svoji socialni in človeški stvarnosti živ splet

Še o slovenski dediščini

Znamenita knjiga SLOVENIAN HERITAGE I, ki jo je pripravil in izdal univ. prof. Edi Gobec, delujoč na Kent State University (ZDA) in je od prvega izida leta 1981 doživela že dva ponatisa, je bila letošnjega julija deležna ocene tudi v ljubljanskem dvotedniku »Naši razgledi« izpod peresa Matjaža Klemenčiča.

Knjigo smo v našem listu ugodno ocenili, saj vsebuje pravo bogastvo podatkov o ljudeh slovenskega porekla, ki so se s svojo pridnostjo in delom uveljavili v svetu. Gre samo za del gradiva, ki ga univ. prof. Edi Gobec zbira o pomembnih slovenskih ljudeh že nad 30 let v okviru Slovensko ameriškega inštituta (Slovenian Research Center of America), kateremu je sam tudi ustanovitelj in vodja. Takega dela, ki bi rodovom slovenskih izseljencev v svetu prikazalo kulturno bogastvo v takšni meri, doslej še nismo imeli.

Toliko bolj preseneča zato razmeroma neugodna ocena Matjaža Klemenčiča v »Naših razgle-

dih«, oprta celo na mnoge netočnosti. Tako povsem nepravilna trditev, da so v knjigi slovenski misijonarji v Ameriki zelo podrobno opisani, ameriško slovenski pisatelj Luis Adamič pa samo omenjen. Ali pa povsem izkrivljena navedba, češ da glede koroških Slovencev pisec v knjigi prosi avstrijsko in druge vlade, podpisnice avstrijske državne pogodbe, naj se izpolnijo prevzete obveznosti glede narodnostnih pravic slovenskih rojakov na Koroškem; v resnici pa gre za angleško besedo »to appeal«, ki pomeni zahtevati.

Ocenjevalec, nadalje, zelo dvomi o upravičenosti slovenskega porekla avstrijskega kanclerja Schuschnigga pred zadnjo svetovno vojno. In vendar je v knjigi objavljeno osebno Schuschniggovo pismo, v katerem on sam navaja, da izhaja njegov rod iz bližine Celovca in da je nedvomno slovenskega porekla (Sušnik).

dalje na 6. strani ■

Slovenski oktet priredi v nedeljo, 16. septembra, ob 16. uri, koncert v cerkvi v Ricmanjih. Sodeluje organist Hubert Bergant.

Na sporedu so skladbe in pesmi Jakoba Gallusa in druge baročne skladbe, pesmi iz bizantinske liturgije in črnske pesmi.

Vzhoda in Zahoda. Spomnil se je slovenskih ljudi in tudi drugih verskih in narodnih skupnosti, ki živijo v Trstu. Vse to pa je priložnost za pozitivno soočenje in izmenjavanje kultur. Vejna, ki je v zavesti mnogih doslej predstavljala bolj italijansko narodno kot versko svetišče, bo v tem duhu lahko postala tudi pozitivno in plodno stičišče vernikov različnih narodnosti.

Velika Marijina slovesnost je bila te dni, kot že običajno, na Barbani. Slovenski verniki iz Goriške in Tržaške so poromali na to priljubljeno Marijino božjo pot, v pone-

dalje na 5. strani ■

Kardinal Glemp v Furlaniji

Poljski primas, kardinal Glemp, je v Vidmu izjavil, da doživlja Sovjetska zveza veliko versko prebujenje. To je povedal duhovnikom, redovnikom in redovnicam videmske nadškofije, s katerimi se je sestel v ponedeljek, 10. t.m., v prostorih videmskega semenišča. Isti dan bi bil moral zasebno obiskati še Marijino svetišče na Vejni pri Trstu in tako končati večdnevni obisk v Furlaniji - Julijski krajini. Slabo vreme mu je to preprečilo. Vse dni je bil gost župnika v Codroipu, s katerim je bil sošolec v Rimu.

Videmski duhovščini je poljski primas pojasnil, da se zdijo njegovi govori tujim opazovalcem morda preveč previdni. Upoštevati pa je treba, da imajo njegove besede velik odmev v SZ, kjer milijoni vernikov gledajo na Poljsko kot na velik zgled in veliko upanje.

Msgr. Glemp se je sestel tudi s predstavnik civilnih oblasti v palači Belgrado v Vidmu, kjer je sedež pokrajinske upra-

MEDNARODNI VIOLINSKI NATEČAJ »LIPIZER« V GORICI

Če je prejšnji teden Gorica bila prestolnica zborovskega petja, je v teh dneh bila prestolnica violinistov. V torek, 11. t.m., so namreč v prostorih deželnega Avditorija odprli 3. mednarodni violinski natečaj za nagrado »Rodolfo Lipizer«, ki ga prireja istoimensko glasbeno društvo.

Ob tej priložnosti so organizatorji poskrbeli tudi za otvoritev razstave starih godal, ki je že sama po sebi vzbudila precejšnje zanimanje med občinstvom. Ob natečaju samem pa je v prostorih goriške pokrajinske palače še vrsta strokovnih zborovanj. Že v sredo je bil govor o razvoju godal od 16. stoletja do današnjih dni, za četrtek pa je predvideno predavanje o obstoječih strukturah za poklicno usposabljanje violinistov v Italiji in tujini. V petek in soboto pa bo govor o sedanjem stanju glasbe za violino v svetu.

Med tekmovalnim delom letošnjega natečaja se bo pomerilo 28 tekmovalcev, ki prihajajo iz 15 držav. Obvezni in prosti del tekmovalnega sporeda pa bodo letošnji mladi tekmovalci izvajali ob spremljavi simfoničnega orkestra ljubljanske Opere.

ve. Pozdravil ga je pokrajinski predsednik Englaro. Videmski župan Candolini in predsednik deželnega odbora Comelli pa sta primasa naprosila, naj pri papežu posreduje, da bi obiskal Furlanijo. »Skoraj prepričani smo bili, da bo to storil že ob tisočletnici Vidma,« je dodal odv. Comelli.

—o—

Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje

organizira v šolskem letu 1984/85 sledeče tečaje: v tržaški pokrajini:

1. Drugi letnik tečaja s kvalifikacijo za mizarje;
2. Prvi letnik tečaja s kvalifikacijo za mizarje;
3. Drugi letnik tečaja s kvalifikacijo za tajnice v podjetju;
4. Tečaj specializacije za programerje elektronskih računalnikov;
5. Izpopolnjevalni tečaj iz knjigovodstva s posebnim poudarkom na davek I.V.A.;
6. Izpopolnjevalni tečaj za čebelarstvo;
7. Fiskalno ažurniranje za kmetovalce;
8. Tečaj iz vinogradništva (za dolinsko in miljsko občino);
9. Tečaj vrtnarstva.

V goriški pokrajini:

1. Tečaj za programerje elektronskih računalnikov;
2. Tečaj iz vinogradništva in kletarstva (za doberdobsko občino);
3. Tečaj za zunanjo trgovino.

Vpisovanje in podrobnejše informacije do 15. septembra dobiti v Trstu na sedežu Zavoda, Ul. Carducci 8/III. nad., tel. 730210; na sedežu Kmečke zveze, ul. Cicerone 8/B, tel. 62948 (za tečaje iz kmetijstva) in v Gorici na sedežu SDGZ, ul. C. de Morelli 14, tel. 32844; na sedežu Kmečke zveze, ul. Malta 2, tel. 84644 (za tečaj iz vinogradništva).

ZAŠČITA FURLANOV

Na sedežu videmske pokrajinske uprave so se sestali furlanski poslanci, krščanski demokrat Bressani, socialist Fortuna in komunist Baraccetti, ter člani kulturnih komisij pokrajinskih svetov v Vidmu, Pordenonu in Gorici. Razpravljali so o zaščitnih normah za razvoj furlanskega jezika in kulture. O tem razpravljajo v ustavni komisiji poslanske zbornice, kjer je že skoraj pripravljeno besedilo zakona o varstvu jezikovnih in etničnih manjšin v Italiji.

Poletna številka Mladja

Te dni je prispela v Trst poletna številka koroškega Mladja. Ta celovška, nestrankarska slovenska revija za literaturo, družbena vprašanja in umetnost se začneja z dvema pesmima koroške narečne pesnice Milke Hartmanove. Gre za dva šaljiva narečna prikaza iz kmečkega življenja. Sledijo kratke, dobesedno telegrafске lirike Maje Haderlap. Janko Mesner objavlja tokrat štiri puščice, ki letijo na koroške razmere in nekatere osebnosti. Objavlja pa tudi daljšo pesem v spomin na Jožico Flander-Meto, ki je padla med vojno. V Mladju lahko preberemo tudi pet politično obarvanih pesniško mišljenih besednih iger Janija Oswalda in še precej banalno pesem Matjaža Kropivnika z naslovom Variacije na emancipacijo moških. Sledi veliko bolj zanimiv prispevek Kristjana Močilnika, ki tudi v tej številki Mladja nadaljuje svoje »kratke kasarniške zapise vojaka K.«, ki jih piše pod skupnim naslovom »In kri jim tekne kakor malinovec...«.

Pisatelj Janko Messner nadaljuje svoje »Iz-povedi« ali »življenje slovenskega koroškega psihologa Slavka Dravljana«. Precej zanimive in dobro pisane strani s prepričljivo psihološko poglobitvijo junakov, ki obljublajo novo pisanje tega koroškega pisatelja. Zanimiva pobuda s strani koroškega Mladja je objava treh krajših proz Petra Krobatha, ki je letos prejel prvo nagrado avstrijske žirije za literaturo. Naslovi teh del so: »Kolesarja«, »Flick - sreča te zemlje« in še »Kadar smo se odpeljali«.

Na srednjih straneh predstavlja ta, 54. številka Mladja mladega likovnika Janeza Dragaschniga, ki se med svojim prostim časom ukvarja s plastičnim oblikovanjem človeških likov iz voska. Gre za redko tehniko, ki pa mlademu Dragaschnigu daje vse potrebne možnosti za izražanje človeških usod in likov na zelo dovršeni in prepričljivi ravni.

Mladje nato objavlja nekaj zanimivosti o znamenem koroškem kulturnem in političnem delavcu v prejšnjem stoletju Matiji Majarju - Ziljskem.

Med novicami beremo izredno pomembno vest o podelitvi mednarodne Petrarrove literarne nagrade, ki so jo letos kot zadnjič — desetič — podelili koroškemu pesniku Gustavu Janušu.

M. T.

—o—

VEJNA - BARBANA, DVE VERSKI SLOVESNOSTI

■ nadaljevanje s 4. strani

deljek, 10. t.m. Kot so nam povedali, je samo z avtobusi prišlo nad 1000 vernikov, tako da je bila cerkev na otoku sredi gradeške lagune nabito polna.

Slovesna maša se je začela ob 11. uri; ob ljubljanskem škofu Leniču so ob škofovih vikarjih dr. Simiču in dr. Škerlu sodelovali še številni drugi slovenski duhovniki iz Goriške in Tržaške.

Škof Lenič se je v svoji homiliji spomnil na leto duhovniških poklicev, ki se je začel za vso slovensko Cerkev. Zaželel pa je, da bi tudi v naših krajih polagali veliko važnost na to celoletno delovanje. Med mašo je po cerkvi na Barbani donelo mogočno in ubrano ljudsko petje, ki so ga vodili številni cerkveni pevci.

Zelo praznično pa je bilo tudi med popoldansko pobožnostjo petih litanij, ki jih je vodil msgr. Kretič.

Slabo vreme pa je povzročilo nekoliko težav zadnjim vernikom, ki so proti večeru zapustili Barbano.

Nova hidrocentrala na Soči

V soboto, 8. t.m., so v Novi Gorici izročili svojemu namenu novo hidrocentralo na Soči. Vključili so prvi agregat in s tem dejansko izpolnili večji del naloge, ki so si jo bili zadali pred petimi leti, ko se je začela gradnja tega pomembnega elektroenergetskega objekta. Slavnostni govor je imel tajnik Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije Miha Ravnik, ki je med drugim dejal, da hidrocentrala ni le krajevnega ali občinskega pomena, temveč da predstavlja pridobitev za vso ožjo, pa tudi širšo slovensko domovino.

Hidroelektrarna Solkan bo dajala vsako leto 145 milijonov kilovatnih ur električne energije, prav toliko torej kot znaša letni

povišek porabe energije v Sloveniji. Prihodnje leto bodo vključili tretji in zadnji agregat in bo hidrocentrala delovala stodostotno.

Vsa gradbena dela so opravila domača podjetja, ki so tudi poskrbela za opremo. Hidrocentrala sodi med najsodobnejše tovrstne objekte v Jugoslaviji. Obratovala bo brez posadke in jo bodo vodili iz območnega središča soških elektrarn. Izgradnja elektrarne pomeni tudi izvedbo ene izmed obveznosti iz osimskega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo, saj bodo iz 10 kilometrov dolgega akumulacijskega jezera dobivali vodo za namakanje kmetijskih zemljišč v sosedni Italiji.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

PREJELI SMO:

Nekaterim Vidmarjevim trditvam na rob

Književni listi, literarna priloga ljubljanskega Dela, ki izhaja vsak četrtek, so 6. septembra letos prinesli daljši članek akademika Josipa Vidmarja z naslovom »Naša nova svetnika« in z nadnaslovom »Koga povzdigujejo, ko povzdigujejo Edvarda Kocbeka in Vitomila Zupana«. Gotovo je, da ima ugledni kritik, kot je Josip Vidmar, pravico do osebnega mnenja, ko gre za vrednotenje literarnih kvalitet dveh slovenskih književnikov, vendar ga to še ne opravičuje, da ju skuša razvrednotiti tudi na človeški in sploh družbeni ravni. Podpisani nisem nikakršen literarni kritik in tudi nimam teh ambicij, vendar iz izkustva vem, da pri ocenjevanju literarne umetnine ni prvenstveno važno, kakšen je njen ustvarjalec v zasebnem življenju in značajskih lastnostih; je sicer v določeni meri morda koristno za razumevanje časa in okoliščin, v katerih je nastalo neko književno delo, a je hkrati tudi res, da resnična in kvalitetna umetnina govori sama zase, ne glede na takšne ali drugačne zunanje okoliščine. Odrekatni ustvarjalno kvaliteto Kocbeku in Zupanu, in to z vpletanjem raznih zgodb in peripetij, ki z literarnim opusom obeh nimajo neposredne zveze, pa je po mojem mnenju nekoliko tvegano početje.

Za razumevanje spora med kritikom Josipom Vidmarjem in v primerjavi z njim mlajšo generacijo slovenskih kulturnih delavcev, ki pa je tudi že stopila v zrela leta, pa je potrebno seči do brih trideset let nazaj. Značilno je, da ta generacija kulturnopolitični spopad, ki je nastal leta 1952 po izidu Kocbekovega »Straha in poguma«, smatra za tisti mejnik, ki je omogočil razvejano sprostitev dotlej preveč usmerjenih ustvarjalnih energij in zlasti na področju umetniškega ustvarjanja popeljal k danes splošno priznanemu miselnemu in estetskemu pluralizmu. V slovenski kulturni zgodovini je znana Vidmarjeva vloga v tem spopadu izpred tridesetih let, ko je negativno ocenil »Straha in pogum«, sledil je splošen napad na Kocbeka kot pisatelja in javnega delavca z vsemi znanimi posledicami. To dogajanje je plastično razvidno iz tedanjega Kocbekovega dnevnika iz let 1951-52, ki ga v zadnjih mesecih že nekaj številki zapored objavlja ljubljanska »Nova revija« in kjer se Vidmarjevo ime seveda večkrat pojavlja. Ob teh neprijetnih dejstvih je sicer mogoče razumeti človeško prizadetost Josipa Vidmarja, vendar je v članku v Delu, ki se zdi kot nekakšen odgovor na te objave in tudi nekatere druge članke v Novi reviji in drugod o Edvardu Kocbeku, po mojem mnenju le šel predaleč.

V omenjenem članku najprej načelno razmišlja o pomenu kritike na Slovenskem, nato pa ji očita, da o nekaterih avtorjih preveč hvalisavo piše in poudarja: »In zavest o tej škodljivosti je neposredni povod za to moje pisanje o obeh novih kulturnih svetnikih, ki bi ju toliko naših sodobnih kritikov rado postavilo na oltarje svojih kapelic ali celo cerkva.« Po tem uvodu nato polemizira z oceno, ki Kocbeka primerja s Prešernom, češ da prvi v tej vrsti nima kaj iskati, kajti po Vidmarjevem mnenju katoliški misleci tako evropski kot slovenski misli niso doprinesli kaj prida. In našteva potem po njegovem never-

ne mislece Spinozo, francoske enciklopediste, Goetheja, Marxa, Schopenhauerja, Nietzscheja, pri Slovencih pa Prešerna, Levstika, Cankarja, Zupančiča, Kranjca, Prežihna, Prijatelja in Kardelja. Skratka, svojevrstna interpretacija evropske in slovenske kulturne zgodovine, ki izpušča take može, kot so bili npr. Avguštin, Tomaž Akvinski, Pascal, Teilhard de Chardin, na Slovenskem pa npr. Valentin Stanič, Štefan Kocijančič, Janez Ev. Krek, Andrej Gosar, France Vodnik in ne nazadnje Jakob Ukmar, da naštejemo le nekatere. Človeku se sicer upira takšno in podobno »katalogiziranje« velikih mož v skladu z nekim ideološkim predznakom, a je na tem mestu pač bilo potrebno, da dokažemo, kako je taka metoda nevzdržna pri presojanju preteklosti, saj z njeno uporabo nujno zaidemo v nepopolno in celo pristransko prikazovanje.

Vidmar nato na kratko preide na oceno Kocbekove vloge v Osvobodilni fronti, a se zdi, da le preveč površno, saj bi nekatere trditve terjale resnejši strokovni pristop. O njegovem literarnem delu pa trdi naslednje: »Pisal je veliko: od dnevnikov in pisem do pesmi, prozo, članke, veliko apostolskih poslanic svojim duhovnim sobratom raznih stopenj od duhovnikov vse do škofa.« Očiten je ironični poudarek v drugi polovici stavka, saj pisec tu uporablja terminologijo, ki je sicer v rabi v ožjih cerkvenih krogih, ko pa je npr. znano, da se v slovenskem jeziku »duhovni sobratje« praviloma nazivajo le duhovniki med seboj. Da pa je šlo pri tem za resne stvari, priča odlomek iz enega takih pisem, ki je bilo namenjeno trem redovnim duhovnikom v Ljubljani in o katerem Kocbek sam poroča v svojem medvojnem dnevniškem zapisu z dne 4. oktobra 1942 (prim. Tovarišija, Maribor 1967, str. 201). V omenjenem pismu je Kocbek med drugim napisal: »Predlagamo vam oficialno ustanovitev zveze vseh tistih kristjanov, ki jih odbija nastop bele garde, ki hočejo preprečiti državljansko vojno in ki hočejo v osvobodilnem razpoloženju nastopiti kot pozitivni kristjani. Sporočamo Vam, da je ideja take osvobodilne krščanske skupnosti zelo realna. Nikoli ne bo lepše prilike za ločevanje zadrževalnih sil v krščanstvu od napredovalnih, da nas ne zadene očitek pobeljenih grobov. Nikoli ne bo lepše prilike za utrditev pravih izvirnih pozicij krščanstva v našem narodu.«

Predaleč bi nas zavedlo, če bi skušali analizirati vse Vidmarjeve trditve, vendar bi zelo strnjeno in poenostavljeno lahko povzeli, da gre za zelo ostro zanikanje pomembnosti Kocbekove družbenopolitične vloge, njegove filozofske misli in literarnega opusa. Vidmar svojo oceno takole zaključuje: »In če ga skušam obseči na kratko z neko človeško predstavo, moram reči o njem: to je človek zbegane duše v kaosu osnovnih prevratov v sodobnem človeštvu in v sodobni zgodovini našega naroda.«

Pisec se je v drugi polovici članka lotil pisatelja Vitomila Zupana in je svoje početje takole utemeljil: »In da obravnavam skupaj Kocbeka in Zupana, je kriv predvsem Kocbek, ki je v začetku maja 1976 pisal svojemu novemu prijatelju Vitomilu Zupanu ob branju njegovega romana Menuet za kitaro navdušeno pozdravno pismo,

ki ga je seveda šele post festum objavila spet Nova revija. To pismo je umetniško ideološka povezava med obema piscema, ki še posebno utrjuje in opravičuje zamisel o enotni razpravi za oba svetnika.« Poleg romana »Menuet za kitaro« ocenjuje Vidmar, in to skrajno negativno ter mestoma le preveč poenostavljeno, še dve Zupanovi deli, »Igra s hudičevim repom« in »Levitan«. Žiriji, ki odloča o Prešernovi nagradi, očita, da je le-to za letošnje leto podelila prav Vitomilu Zupanu, ki je po njegovem ne zasluži in se sprašuje: »Toda ali je katero od teh knjig bral vsaj kateri od članov žirije, ki je nagradila ta brezupni dokument o stanju naše književnosti? Iz vsakega od teh ali podobnih spisov resnične literature bi se lahko vsakdo od razsodniške bratovščine prekopal do nekakšnega merila za ocenjevanje podobnih del in za sodbo, čemu človeškemu pisci posvečajo svojo pozornost in čemu jo posveča v tej knjigi, ki je res izdelek pisca z mrtvo dušo — Vitomil Zupan. Do take življenjske pozornosti je Zupana privedel njegov notranji razvoj.« Gre nedvomno za hude obtožbe, ki bodo verjetno povzročile še ostre odmeve v slovenski javnosti, a je treba ob tem poudariti predvsem tole: zdi se, da Vidmar presoja literaturo in sploh umetnost preveč z nekega normativno visokega, etično pozitivno naravnanege stališča, kjer naj bi ne bilo mesta za dvome, omahljivost, strah, brutalnost in raznovrstne ekscese. Gotovo je prav, da človek vedno stremi k višjim ciljem in lepoti, vendar je tudi res, da je sodobni svet poln tudi temnih pojavov, in ko sodobna umetnost na različne načine to odraža in izraža, mar je zato potrebno njene ustvarjalce in njo samo obsojati?

Vidmarjevo pisanje v Književnih listih je najprej dokument njegovih osebnih pogledov na književnost in nekatere kulturnopolitične procese na Slovenskem v zadnjih desetletjih, ker pa gre za človeka, ki je dolgo časa zavzemal važna mesta v slovenskem političnem in kulturnem življenju, je hkrati dokument določenega družbeno širše pogojenega gledanja na umetniško ustvarjalnost sploh. Vsakdo ima pravico do svojih estetskih nazorov, ki niso nujno isti kot pri svojem bližnjem, kar bi praviloma ne smelo voditi v medsebojna izobčenja, a je hkrati tudi res, da so prav taki spopadi, kot npr. med Vidmarjem in današnjo zrelo generacijo slovenskih kulturnih delavcev, pripomogli k sproščenejšemu ozračju, v katerem je mesta za splošno priznan miselni, estetski in sploh ustvarjalni pluralizem. Vprašanje pa je, ali bi morebitno administrativno urejanje, ki naj bi pometlo z vsem domnevno črnim, negativnim in nemoralnim v slovenski književnosti, res pripomoglo k razčiščenju kulturnih obzorij. Na to vprašanje bo s svojim bodočim razvojem seveda odgovorila slovenska književnost sama.

(Sledi podpis)

—O—

ŠE O SLOVENSKI DEDIŠČINI

■ nadaljevanje s 4. strani

Vrstijo se zatem še druge netočnosti prizadevnega ocenjevalca, tako da je predstavitev omenjene knjige slovenski matični javnosti povsem nepravilna. To pa ne more zmanjšati pomena naravnost pionirskega dela na tem področju, ki ga je doslej opravil Slovensko ameriški inštitut pod vodstvom univ. prof. Edija Gobca. Poleg številnih razstav in člankov o Slovencih v ameriškem tisku je pri istem inštitutu izšel leta 1977 tudi izbor iz ameriško slovenske književnosti, pa tudi izredno uporaben učbenik slovenskega jezika za angleško govoreče, nadalje Cankarjeve »Podobe iz sanj« v angleščini itd. — Trud in požrtvovalnost, ki zasluži vse priznanje!

S. T.

BRIŠKA VINA

I.

Kot vsaka rastlina, ki nam daje sad, tako tudi trta potrebuje nekoga, ki jo pregleduje in neguje. Negovanje mora biti pravilno, ker je pridelek v nasprotnem primeru nezadosten ali pokvarjen. Delo, ki ga opravljata človek okrog trte, je porazdeljeno na štiri letne čase. Med letom mora kmet trto vezati, okopavati, škropiti in obrezovati. Vsa ta opravila so nekoč, pred 30 leti, opravljali ročno. To je bilo še mogoče, ker je imel kmet majhne vinograde in ker mu je pomagala vsa družina.

VEZANJE

To opravilo je izrednega pomena, ker kmet na ta način vnaprej določi količino in kakovost vina. To opravilo je povezano z obrezovanjem. Z obrezovanjem kmet pusti določeno število glav, ki jih bo pozneje vezal na različne načine. Poznamo naslednje načine vezanja:

Alla Cappuccina: na tak način se pridobiva dobro vino, ker je število glav omejeno. Trta je vezana približno meter visoko in je brez pomožnih kolov.

Sylvoz: pri tem načinu vezave uporabljamo štiri ali pet glav. Višina trte je približno 150 cm in trta sloni na treh ali štirih žicah. Pri tem načinu vezanja so glave pritrjene na spodnjo žico.

Casarsa (Friuli): ta način je povsem podoben sistemu Sylvoz. Razlikuje se le v višini, saj je ta za 30-40 cm višji in glave prosto visijo.

Spilera: pri tem načinu so trte visoke približno 75 cm in glave so obrnjene na-

vzven, tako da se mora kmet, ko trga, pogniti med dve glavi. Ker je tak način zelo star, ga uporabljajo le pri manjših vinogradih.

OKOPAVANJE

Trte so sajene v plante in so med seboj oddaljene kaka dva metra. Zaradi tega jih kmet okopava in to spomladi. Okopava jih zato, da jim da več zraka. Za to delo se danes uporabljajo okopači (freze), ki se s pomočjo hidravlične naprave pravočasno izognejo trti. Najboljša zemlja za trto je ilovica, pomešana z opoko; taka je briška zemlja. Poleg tega mora biti trta vsajena proti jugu in na sončnem kraju, da dobi več sonca in zato postane tudi sladkejša.

Mladim trtam (do štirih let) je treba vsako leto rezati korenine, ki nastanejo takoj pod površino. To zaradi tega, ker vrhne korenine zadušijo spodnje in te odpadejo. Ko pa gre kmet okopavat ali orat, odreže vrhne korenine in trta usahne.

ŠKROPLJENJE

Trto škropimo zaradi tega, da se uničijo vse bolezni in ves mrčes, ki se na njej nahaja in ji škoduje. Izmed teh poznamo: rdečega pajka, strupeno roso (peronospora), oidij, tignolo, trtno uš in trtno plesen.

Da vse te škodljivce zatremo, moramo trto škropiti ob pravem času. Prvo škropljenje se opravlja meseca aprila in se nadaljuje do meseca septembra, ko je grozdje že zrelo. Vsega skupaj je okrog dvanajst škropljenj; če je mnogo dežja in če je huda vročina, se število škropljenj poveča.

Danes se uporablja škropljenje z vodo, ker se strup na ta način bolje oprime lista in grozda. Količina strupa v vodi mora biti pravilna, ker drugače strup odteka in nima pravega in zaželenega učinka.

TRGATEV

Kot že vsi vedo, je trgategv v pravem času zelo važna, tako da nam da trta dobro grozdje, iz katerega naredimo dobro vino. Čas trgatve je odvisen od zrelosti in zdravja grozdja. Vse to je pogoj za dobro vino, zato poskušamo trgategv odložiti na čim poznejši datum, razen pri vrstah, kjer bi s prepozno trgatvijo izgubili preveč dragocene kisline. Žal se je pri nas, tudi če je grozdje zdravo, razširila grda navada, da trgamo prezgodaj. Predčasna trgategv je primerna le, ko grozdje gnije. S prezgodnjo trgatvijo dobimo mošt, ki ga moramo potem sladkati. Ker je prepovedano sladkati mošt s sladkorjem, veliko kmetov kupuje mošt iz drugih krajev in vino ni več tako dobro, kot bi moralo biti. To pa še ni najhuje; nezrelo grozdje daje grenko in nezrelo vino brez sladkosti. S takim vinom tudi težje kletarimo.

Trgategv opravimo le v suhem vremenu, kar je pri manjših vinogradnikih skoraj vedno mogoče, težje pa je pri velikih. Popolnoma gnilo grozdje beremo posebej, plesnivega pustimo v vinogradu; to je pomembno zlasti pri rdečem grozdju. Nezrelo grozdje in »martinc« rajše pustimo na trti, ker bi nam zelo spremenil okus mošta in vina. Pri trganju pazimo, da grozdja ne bomo zmastili že v »brencah« ali zabojih, temveč ga bomo pustili celega do preše, še zlasti, če bo moralo grozdje čakati več časa, da ga bomo stisnili.

(Dalje)

Prof. inž. dr. VOJMIR BRATINA

Primer Slovence, ki je postal svetovno znan in priznan znanstvenik

I.

Náš sodelavec in prijatelj, odvetnik dr. Mitja Bitežnik je prejšnji mesec obiskal svoje sorodnike v Kanadi, kjer se je srečal tudi s svojim starim znancem, univerzitetnim profesorjem, dr. Vojmirom Bratino. Ta je doma iz Šturije na Vipavskem, star je 68 let ter je svetovno znan znanstvenik. V nevezanem pogovoru je dr. Bratina pripovedoval o svojem življenju in delu v tujini, kar se je dr. Bitežniku zdelo tako zanimivo in tudi važno, da ga je naprosil, naj svoja izvajanja priredi za objavo v obliki intervjuja. Prepričani smo, da bo pripovedovanje dr. Bratine pritegnilo pozornost in zanimanje tudi naših bralcev, saj med drugim jasno pravi, kako se Slovenci znajo lepo uveljavljati po svetu. Intervju z dr. Bratino, ki se mu zahvaljujemo za trud, bo v listu izšel v treh nadaljevanjih.

(Ured.)

Kot berem, si pravzaprav dama na Primorskem?

Tako je! Moj rojstni kraj, Šturje, leži v Vipavski dolini. Danes je vse to občina Ajdovščina.

Je pa še župnija Šturje, in cerkev — patron sv. Jurij — je čudovito preslikal v svojem tipičnem slogu umetnik Tone Kralj. Toda, čeprav sem rojen v dolini, se čutim »Gorjana«, moj oče je bil »na Gori« doma, z Otlice, moja mama je pa bila iz Šturije. Se pokopan bi želel biti na otliskem pokopališču. Sorodstva po Primorskem imam skoro »brez števila«. Zadnji bratov mojega očeta, Jože, še živi, v »stari« Gorici. V šole sem pa hodil v Ljubljani. Na klasični gimnaziji, kot se je takrat reklo, so bili moji profesorji zelo znani kulturni ustvarjalci. Npr. Anton Sovrè, prevajalec starogrških in latinskih klasikov, Homerja: Iliada in Odiseja, Sofokla, Avguščina, itd. V risanje me je uvajal sedanji akademik, umetnik Božidar Jakac, nosilec cele vrste visokih kulturnih odlikovanj. Kot slišim, ga je pred kratkim za njegovo 85-letnico posebej počastila Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Tudi Novo mesto ga je počastilo za to priliko. Slovenščine sta me učila profesorja Mirko Rupel, dobro znani strokovnjak za protestantsko dobo in avtor cele vr-

ste znanstvenih knjig s tega področja, in pisatelj Ivan Pregelj. Sedem debelih knjig njegovih Izbranih del je izdala Mohorjeva družba v Celju že pred leti. Kot berem, je Slovenska matica lani priredila simpozij, ki je bil posvečen stoletnici rojstva tega pisatelja, in letos bo izdala Pregljev zbornik. V šoli je bilo nekako tako: pred Sovrètom smo trepetali, »dober« red za šolsko nalogo je bil »plus nezadostno«; pri Preglju smo veselo razgrajali. Se se spomnim Preglja: »Hudika, Bratina, tako staro slovensko ime, in tako slabo znanje slovenščine!« In moj oče, takrat že veliko let v grobu, je bil celo slavist. Doktorat je dosegel na univerzi v Gradcu z disertacijo o Janezu Svetokriškem. Mimogrede, eno leto več kot pol stoletja kasneje moja žena dosegla doktorat na isti univerzi, in to iz medicine.

Na katerih univerzah pa si študiral?

Mene je vlekla tehnika in sem se vpisal v Ljubljani na oddelek za strojništvo. Takrat, to je pred vojsko, je ta oddelek na ljubljanski univerzi obsegal le prve štiri semestre in je večina potem odšla nadaljevat študije v sosednji Zagreb. V Ljubljani so predavali profesorji, ki se jih s ponosom spominjam. Npr. svetovno znani organski kemik Maks Samec in prav tako svetovno znani klasik elektrotehnike Milan Vidmar. Njegova impozantna serija zajetnih strokovnih knjig — izšle so v Nemčiji pri znani založbi Springer — še danes več kot preseneča. Profesor Vidmar je bil tudi šahovski »veliki mojster«, znan prav po vsem svetu. In je še našel čas za pisanje knjig, kot npr. »Moj pogled na svet« in »Med Evropo in Ameriko«. Tudi na zagrebški tehniki so bila

Dva jubileja in ena zaobljuba katoliških Hrvatov

V dneh Malega Šmarna sem bil na narodnem evharističnem kongresu katoliških Hrvatov v Zagrebu in v božjepotni vasi Marija Bistrica. Bilo je, da rabim hrvatsko besedo, divno. Hrvatje so s tem kongresom zaključili enoletna praznovanja tisočtristoletnice pokristjanjenja in obhajali tristoletnico najdbe Marijinega kipa, ki je predmet posebnega češčenja v Mariji Bistrici. Ob turških vpadih so ga bili namreč nekoč zazidali v skri-vališče in zgubili sled za njim ter ga precej pozneje vendarle našli ter ga slovesneje ustoličili v sedanjo cerkev.

Evharistični kongresi pomenijo izredno množično počastitev Najsvetejšega zakramenta na medžupnijski ali medškofijski ali celo mednarodni ravni družno z intenzivno evharistično ka-tehezo.

V soboto, 8. t.m., na dan Malega Šmarna popoldne so na Kapitolu, kjer je nadškofijska cerkev, sprejeli papeževega zastopnika, dunajskega kardinala Königa in s slovesnim bogočastjem ter z govori otvorili kongres.

V stolni cerkvi je bil pod imenom bogoslužno bdenje od desete do polnoči pester program molitve, adoracije, religioznega razmišljanja, prikaz dramatične zgodovine hrvaškega krščanstva in človekove religiozne napetosti — vse to v živih slikah ter igri mladeničev in deklet in v zvoku glasbil ter pevskega zbora in solistov ter recitatorjev, pa tudi s sodelovanjem množice in pa seveda v izrazu bogate simbolike, alegorije, folklore. Za sklep je bila obnovitev krstnih obljub.

Več tisoč fantov in deklet, pa tudi starejših in otrok med njimi, se je nato napotilo v duhu

pokore peš v 35 km oddaljeno Marijo Bistrico; vse lepo urejeno po sredi široke ceste, da smo jih mogli v vozilih po desni strani spremljati, prehitovati, fotografirati, in smo jih pustili za seboj šele, ko se je cesta zožila. Prometna policija ni imela problemov zaradi tega pohoda in nam je šla povsod vljudno na roko tisto noč in ves naslednji dan v strahotnem navalu množic pri Mariji Bistrici, kamor so posebni vlaki in stotine avtobusov naplavili nad tristo tisoč vernikov vseh slojev, obojega spola, vseh starosti iz vseh krajev, kjer prebivajo jugoslovanski ali pa inozemski Hrvatje in celo njih »Gastarbeiter-ji«.

Bistriška župnijska in romarska cerkev je bila vso noč natlačena vernikov v adoraciji Najsvetejšega. Stoji na rahli vzpetini. Zada je nižje polje in v razdalji 70 metrov podolgovat grič Kalvarija. Tik za cerkvijo in za dodatno, precej funkcionalno novo zgradbo je stala velikanska tribuna za bogoslužje. Od devete do skoraj štirinajste ure je bil po tleh tega naravnega amfiteatra in seveda po pobočju Kalvarija do kakih 50 metrov visokega grebena razprostrt nadvse pisan »gobelin« (arazzo) kakor kak mozaik, sestavljen iz raznobarnih folklorno ali sodobno oblečenih oseb s skupinskimi napisi župnij in z verskimi simboli in te osebe so kljub utrujenosti od potovanja vztrajale v pobožni zbranosti, molitvi, petju, tihem poslušanju, vse dokler jih ni odslovil pozdrav »pojdit v miru« in so se šele nekako malo pred 14. uro posedle po zeleni travi ali zasu-le bližnje okrepčevalnice. V somaševanju je bilo več sto duhovnikov s škofi in dvema kardinaloma.

Toda istočasno je bila še vedno velikanska gneča v cerkvi, okrog nje in po vsej vasi. To je bila množica onih, ki so bili že prej pri kateri od dveh jutranjih svetih maš v cerkvi, in pa zamudniki.

Popoldne je bilo še krajše bogoslužje vzhodnega obreda v cerkvi. Začelo se je z zamudo, ker ni bilo ne konca ne kraja prepevanja Marijinih pesmi v cerkvi in ne procesije po kolenih okrog Marijinega oltarja.

Kolikor je bilo v tej impozantni verski manifestaciji kaj triumfalizma, ga je treba razumeti kot lastnost hrvatskega naroda, ki ima kakor vsak drug narod svobodo in pravico po njihovem lastnem pregovoru: »Svaki čovjek po svoje Boga moli«. Tu v Bistrici sem odkril sredi romarske reke, ki je žuborela od prostranega parkirišča na polju po asfaltu proti cerkvi tudi medjugorsko

ŠIRITE NOVI LIST!

skupino. Ta pa je bila res brez vsakega triumfalizma, brez vsake narodne noše, z najskromnejšim farnim napisom in sestavljena v večini iz pripadnikov moškega spola.

Organizacija kongresa je bila na splošno dobra, zelo pa so me razočarale nekatere manj vidne službe informacij, recepcije, tiskovnega urada, krajevnega župnijskega vodstva, kongresnega tajništva.

Seveda s tem nočem zasenčiti velikega vtisa, ki ga je naredil kongres, in ne zaslug vseh neznanih sodelavcev, ki so pripomogli k uspehu — cerkvenih in civilnih, ter moram bratskemu hrvatskemu narodu le čestitati k tej tako lepi, nepolitični, ampak zares religiozni manifestaciji.

Stanko Zerjal

nekatera prav slavna imena, kot npr. S. Timošenko, ki je pa že kmalu odšel v ZDA. Njegove knjige se še danes uporabljajo po vsem svetu. Termodinamiko nam je predaval Fran Bošnjaković, avtor vsaj šestih knjig, ki so večina prevedene v angleščino. Šele tu, na ameriškem kontinentu sem bral: »Fran Bošnjaković, acknowledged as the man who revolutionized the teaching of thermodynamics in Evrope ...« (Fran Bošnjaković, ki mu vsi priznavajo, da je zrevolucioniral učenje termodinamike v Evropi).

Nekaj sem se torej le moral naučiti pri tako slavni profesorjih in tako sem končno diplomiral za strojnega inženirja v letu 1940, tik pred vojno. Ozračje je postajalo zelo težko v tistih časih.

Kako si prišel do metalurgije?

Že ko sem študiral strojno tehniko so me začeli zanimati materiali. V Ljubljani se je v sklopu rudarskega oddelka (montanistika) začel formirati metalurški oddelek nekako prav okoli leta 1940. Torej sem se logično vpisal na metalurgijo. Profesor Matija Žumer, ki je bil s takrat odsotnim profesorjem Cirilom Rekarjem glavni organizator metalurškega oddelka, mi je šel več kot na roko. Na razpolago mi je dal celo svoj privatni laboratorij. Tam sem srečal kasnejšega univerzitetnega profesorja Jožeta Duhovnika, ki me je uvedel v »filozofijo garanja«. Njemu se moram zahvaliti tudi za prve angleške lekcije. Kristalografijo in minerologijo je predaval veliki strokovnjak Vasilij Nikitin, in še danes sta mi obe stroki pri srcu, tako je znal približati snov. Bil je tudi hud nasprotnik kajenja, češ da škoduje

mineralom. Torej že takrat zelo moderen! Da ne bom preveč zavlekel, diplomiral sem za metalurškega inženirja leta 1943.

Kako si pa prišel v Kanado?

Mi smo takrat, posebno pa še med vojno, zelo občudovali ameriško tehniko. Menda še danes ni veliko drugače. Pot v Ameriko se je zdelo zelo logična poteza. Tako sem prišel na ta kontinent, in sicer preko Italije, kjer sem več ali manj študiral, v glavnem kemijo, v kolikor nisem lazil po gorah ali pa občudoval umetniške galerije, muzeje in cerkve — moja najbolj brezskrbna leta, danes si kaj takega sploh ne morem privoščiti. Da sem točen, prišel sem iz Bologne — Bologna se je imenovala: »città delle belle donne«, pa, če se prav spomnim, zdaleč večje lepote sem videl v Trstu — in je že tako naneslo, da sem se ustavil v prvem mestu, Toronto.

Na torontski univerzi, na metalurgiji, uradno se imenuje »Department of Metallurgy and Materials Science«, je takrat deloval profesor Bruce Chalmers, ki si je že utiral pot do svetovne slave s svojimi študijami o kristalnih mejah v kovinah. Kasneje je sprejel profesuro na Harvard univerzi v ZDA. Tolik je bil njegov sloves, da še danes, po toliko letih, ko omenim, da sem delal doktorat pri njem, velikokrat slišim komentar: »Oh, I see, you are one of them!« Ta »them« je brez dvoma velik kompliment. (Oh, razumem, Vi ste med njimi. Ta »med njimi« je ...)

V Torontu sem se znašel v čudoviti grupi kakih petindvajset Chalmersovih študentov, samih garačev. Večina teh je danes na zelo uglednih me-

stih ali tu ali v ZDA. Kar potegnili so me za seboj, delalo se je podnevi in ponoči, sedem dni v tednu, »v petek in svetek«, poleti in pozimi, brez prestanka. Snov moje doktorske disertacije je bila notranje trenje v kovini titanij. Torej področje nekako vmes med mehaniko in metalurgijo z močnim naklonom proti fiziki trdnih teles, danes bi rekli: fizika kondenziranega stanja. V skoro rekordnem času sem dosegel leta 1952 Master of Applied Science (M.A.Sc.) Degree, odgovarja nekako magisteriju, in leta 1954 Philosophiae Doctor (Ph.D.) Degree. Mišljena je seveda »Philosophia naturalis«, to je fizika. Tako dovršena je bila moja disertacija, da je bila nekako četrto stoletja kasneje v znanstveni reviji Comptes Rendus slavne francoske Akademije znanosti v Parizu priobčena razprava, ki je bila skoro točna ponovitev mojega dela. Tu se reče: »Imitation is the sincerest form of flattery!« (Posnemanje je ena najiskrenejših oblik laskanja).

K disertaciji sem dodal še notranje trenje v kovini zirkonij. Več kot leto dni je trajalo, preden so znanstveniki pri Westinghouse Atomic Power Division Laboratories sploh dobili dovoljenje, da so smeli priobčiti diskusijo k moji razpravi. Zirkonij je bil takrat »občutljiv« material. Rabi se v atomskih reaktorjih. Prehitel sem jih pa le, in to Westinghouse! Drugače bi moral jaz predložiti svojo diskusijo k njih razpravi! Študij v Kanadi, še bolj pa v ZDA je astronomsko drag. Toda meni je priskočil na pomoč Defence Research Board of Canada z znatno finančno podporo za vsa tri leta študija.

(Dalje)